

НАПРЯМИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ПРИ ПРИРОДООБЛАШТУВАННІ

Однією із задач природооблаштування є підвищення продуктивності ґрунтів, інтенсифікація сільськогосподарського виробництва та покращення властивостей природних компонентів, порушених людиною в процесі природокористування.

У сільському господарстві повинен плануватись і послідовно здійснюватись складний і багатоваріантний комплекс меліорацій: попереджувального характеру, корінного покращення малопродуктивних ґрунтів, меліорацій із поновлення природних і створення штучних ґрунтів, охорони і раціонального використання водних ресурсів.

Попереджувальні (захисні) меліорації для підвищення продуктивності ґрунтів зводяться до поліпшення будови, складу і властивостей ґрунтів за рахунок: виключення монокультури; включення в сівозміну полів із бобовими культурами, багаторічними травами та парів; протиерозійного обробітку схилів земель; снігозатримання для регулювання вод місцевого стоку; господарської організації території; фітомеліорації; будівництва дренажу, що попередить підтоплення, заболочення та захист ґрунтів при зміні гідромеліоративного стану; окультурення орних земель; оптимального співвідношення ріллі, лісів, луків, пасовищ, водних об'єктів, урбанізованої території; організації парково-заповідних територій.

До корінного покращення малопродуктивних і непродуктивних земель відносяться такі меліорації: осушення заболочених ґрунтів зі збереженням оптимального режиму ґрунтових вод; зрошення ґрунтів водою високої іригаційної якості; комплекс заходів із розсолоння й освоєння засолених земель, меліорації кислих, лужних, переущільнених ґрунтів; інші інженерні заходи (проекування ставків, гідротехнічних споруд, заліснення і залуження схилів, зупинення росту ярів тощо).

До меліорацій із поновлення ґрунтів відносяться: рекультивация земель, землювання, заліснення і залуження еродованих територій; внесення сапропелю або заплавної алювію на неродючі піщані підзоли; кольматаж боліт, пісків; будівництво на схилах систем протиерозійних терас і обвалувань, що виключають можливість виникнення ерозії та забезпечують відновлення родючості ґрунтів.

За меліорованими землями і водогосподарськими системами необхідно вести регулярний контроль, спостереження, збір і аналіз інформації, надавати своєчасне технічне обслуговування з метою забезпечення оптимального функціонування.

Коли меліораціями охоплюються цілі річкові басейни, ці території слід розглядати як одне ціле біогеохімічне утворення, тому що складові елементи і наслідки заліснення чи вирубки лісів, осушення, відбору вод, побудови мережі водосховищ і зрошувальних систем взаємопов'язані.

Масштабне втручання в природу може викликати непередбачувані небезпечні наслідки. Приклад тому – підтоплення територій, засолення ґрунтів, посилення процесів ерозії земель, замулення водних об'єктів, виникнення масивних зсувів і провалин тощо. Для попередження таких негативних наслідків необхідні комплексні наукові дослідження. Слід розглядати альтернативні варіанти, виконувати прогнозування змін. Висувати високі вимоги до обґрунтування проектів, будівництва та експлуатації меліоративних і водогосподарських систем, створення мережі дослідних станцій. Недотримання цих положень зменшує ефективність меліоративних заходів або веде до небажаних процесів.

Для оптимальної організації території господарств, вибору і здійснення меліорації, обґрунтування протиерозійних заходів необхідні детальні інженерно-меліоративні вишукування. Локальні програми і склад проектів повинні розробляти землевласниками у тісній співпраці з науковими регіональними установами.

Кожне господарство представляє собою комплекс своєрідних екологічних умов, угідь і ґрунтів, тому в сільському господарстві є небезпечними трафарети, знеособлені стандарти. Тому землекористувачам необхідні глибокі знання природи своїх ґрунтів і особливостей їхнього використання з метою безпомилкових рішень у виборі заходів природооблаштування. Важливо деталізувати агроекологічне районування території району на основі ландшафтно-геохімічного підходу до місцевості, враховуючи її рельєф, гідрогеологію, геохімію і досвід минулого. Повинні бути підібрані сорти і можливості вирощування сільськогосподарських культур.

Впровадження меліоративних заходів на сільськогосподарських угіддях необхідно вирішувати на основі соціально-економічних замовлень з обов'язковою розробкою ґрунтово-меліоративного і екологічного прогнозів.